

І. Загороднюк,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник – доцент М. Вацьо

ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Поряд з принципами гуманізації та демократизації основними принципами реформування освіти в Україні є інтеграційні процеси. В системі інноваційної освіти впроваджується велика кількість навчальних технологій, які ґрунтуються на інтегративних підходах. Залишається суперечливим питання, що таке інтегрований урок. Мало досліджена проблема впровадження інтегрованих занять в початковій школі.

Інтеграція як засіб створення більш цілісної, гармонійної картини світу має стати одним із пріоритетних напрямів оновлення освіти. На думку С. Гончаренко та Ю. Мальований: «традиційна предметна система навчання складалася протягом останніх двох століть значною мірою під впливом механістичної картини світу, раціоналістичного і технократичного погляду на світ як на якийсь неживий механізм, що розчленовується у процесі пізнання» [1, с. 2].

Аналіз попередніх досліджень. Різні аспекти інтеграції у навчально-виховному процесі активно висвітлюються у науково-педагогічній літературі (Г. Батуріна, Р. Гуревич, С. Гончаренко, В. Загвязинський, В. Ільченко, М. Іванчук, І. Козловська, І. Лернер). Питанням інтеграції мистецтв у процесі художньо-естетичного виховання й навчання школярів присвячені праці О. Рудницької, В. Рагозіної, О. Щолокової, Г. Шевченко та ін. Набули поширення програми інтегрованих курсів для початкової школи, зокрема інтегрований курс «Мистецтво» (авторські колективи під керівництвом Л. Масол, О. Щолокової); програма курсу «Художня праця» (В. Тищенко) та ін.

Як урок поліхудожньої діяльності, інтегрований урок музичного мистецтва має на меті, по-перше, суто музичний розвиток дітей, по-друге, їх загальний світоглядний розвиток. На особливу увагу заслуговують дослідження, в яких обґрунтовано ідею цілісного впливу різних видів мистецтва на молодших школярів (Е. Белкіна, Н. Аніщенко, Л. Масол, Л. Ващенко, О. Рудницька, Г. Падалка, Г. Тарасенко та ін.).

Мета статті. Визначити основні особливості проведення інтегрованих уроків на уроках музичного мистецтва в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Інтегроване навчання спрямоване на формування системного мислення, цілісної картини світу учнів, тому на уроках музичного мистецтва в початковій школі варто інтегрувати види мистецтва, що сприятиме активності, самостійності учнів. Учні початкових класів не можуть довго сприймати одноманітну інформацію. Поєднання на уроці двох-трьох навчальних предметів стимулює інтерес до навчання, забезпечує активізацію пізнавальної діяльності дітей, показує взаємозв'язок навчальних дисциплін, зв'язок з життям. Змістовні та цілеспрямовані інтегровані уроки музичного мистецтва вносять у звичайну структуру шкільної освіти оригінальність, новизну, дозволяють систематизувати знання, розглядати предмет з кількох сторін, створюють сприятливі умови для реалізації особистісно орієнтованого, розвивального навчання молодших школярів.

В 1857 році було уведено в науку поняття «інтеграція» англійським ученим Г. Спенсером. В перекладі із латинської мови слово «інтеграція» означає відновлювання, поповнення, що розкриває стан внутрішньої цілісної зв'язаності диференційованих частин і функцій системи, як вища форма взаємодії, особливість якої виявляється у взаємопроникненні елементів, переходу в іншу якість [5, с.152].

Вимоги до підготовки вчителів початкових класів закладені в змісті основних освітянських документів, які регламентують діяльність школи першого ступеня. Зокрема, Державним стандартом початкової загальної освіти передбачена освітня галузь «Мистецтво». В її основу покладено принцип об'єднання різних видів мистецтв та визначення художньої культури як системи скоординованих художніх знань. У документі наголошується на доцільності реалізації взаємозв'язку цієї галузі з іншими гуманітарними предметами [2, с. 30].

Інтегрована мистецька освіта відповідає віковим особливостям учнів молодшого шкільного віку, які сприймають навколишній світ цілісним, нерозчленованим на окремі ізольовані об'єкти.

Л. Масол зазначає: «...інтегрування різноаспектних художніх знань, естетичних уявлень, поглядів на рівні свідомості й підсвідомості особистості школяра відбувається спонтанно й незалежно від бажання та волі вчителя, але тільки за умов його організаційно-педагогічного сприяння, широкого спектру методів компаративістики цей процес набуває цілеспрямованого й системно-цілісного характеру» [3, с. 23].

Традиційний та інтегрований урок музичного мистецтва мають загальні параметри – цілі, задачі, мотиви, способи управління діяльністю учнів, але відрізняється за змістом і технологією проведення. В першому випадку цілі і

освітні задачі відкриті, переважають навчальні мотиви, навчання здійснюється через включення в освітню діяльність; в другому вони приховані (або відкриті, але опосередковані художньо-ігровою задачею), переважають ігрові мотиви, прагнення увійти в ігрову ситуацію, навчання відбувається за допомогою включення в поліхудожню та ігрову діяльність [5, с. 152].

Сучасні вчені виділяють декілька видів інтегрованих уроків музичного мистецтва:

– урок оволодіння новими знаннями (моно урок, побудований на вивченні одного класичного, художнього, драматичного твору або творчості одного композитора, художника, драматурга, чи урок-бесіда);

– урок формування та засвоєння умінь та навичок (включає театральні ігри та драматизацію);

– урок узагальнення та систематизації знань (урок-конкурс, урок-подорож);

– урок повторення, комплексного застосування знань, умінь та навичок (включає різноманітні види художньої діяльності і самостійну роботу учнів – вокальні, інструментальні, драматичні імпровізації, діалоги, інсценування пісень, казок, ілюстрацій до розповідей);

– комбінований урок, на якому вирішуються одночасно декілька освітніх задач (урок-концерт, урок-образ, урок-спектакль) – заключні уроки чверті, півріччя, року [4, с. 12].

Комплекс мистецтв має бути зінтегровано з різними видами творчої діяльності учнів: співом, малюванням, створенням казок, римуванням, музичною імпровізацією, драматизацією, виготовленням поробок, сприйманням музичних творів і відображенням їх художніх образів. На відміну від інших уроків, інтегровані звертаються до численних асоціацій, передбачають активний емоційний відгук, що вкрай важливо у роботі зі школярами. На думку багатьох педагогів, з музикою рекомендується інтегрувати предмети, теми яких мають спільні або універсальні засоби для цілісного, глибокого їх розкриття через масштабність та універсальність життєвого змісту самих тем і понять.

З урахуванням інтегрованого підходу до засвоєння музичних знань пропонуємо ряд цікавих методичних прийомів і форм роботи, використання яких сприятиме цілісному, глибокому засвоєнню музичних знань, практичних навичок і умінь художньої діяльності, активізації емоційної та інтелектуальної сфери дітей на уроці й у позаурочний час.

Інтегровані художньо-творчі завдання.

- *Скласти казку про піаніно. Згадати й зафарбувати кольоровими олівцями на зображеній у зошиті фортепіанній клавіатурі: октаву, в якій може заспівати школяр (голубим кольором); октави, звуками яких можна зобразити літній дощик, срібні дзвіночки, пташку, білочку (кольори учень добирає відповідно до характеру явища або уявного художнього персонажа); октави, звуками яких ти відтворив ходу ведмедя, слона, удари літнього грому (аналогічно до попереднього завдання).*

- *Виготовити нотні знаки з паперових смужок на уроці трудового навчання. Створити об'ємну аплікацію, використовуючи ноти та інші музичні знаки. Завдання допоможе виконати вірш про нотні знаки:*

*П'ять лінійок цих чарівних
Прийняли усіх гостинно.
Тут дієзи і бемолі,
Ключ басовий і скрипковий,
Нотки дружно виступають,
Пісню гарну нам співають.
Отакий гостинний пан,
Його звати – Нотний стан.*

Висновки. Необхідність формування творчої особистості з розвиненим цілісним мисленням вимагає створення специфічних умов здійснення педагогічного процесу. Однією з таких умов є інтеграція видів діяльності й видів мистецтва на уроках музичного мистецтва в початкових класах.

Література

1. Гончаренко С., Мальований Ю. Інтегроване навчання. За і проти / С. Гончаренко, Ю. Мальовничий // Освіта. – 2001. – 16 лютого. – С. 2
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Освіта України. – 2018. – 21 лютого. – С. 1-32
3. Масол Л. М. Вивчення музики в 1 – 4 класах: Навчально-методичний посібник для вчителів / Л. М. Масол, Ю. О. Очакова, Л. В. Беземчук, Т.О. Наземнова. – Х.: Скорпіон, 2003. – 144 с.
4. Надолінська Т.В. Ігрові педагогічні технології в професійній діяльності педагога-музиканта / Т.В. Надолінська // Мистецтво та освіта: Науково-методичний журнал. – 2014. – № 1. – С. 8-32
5. Рахманова О.К. Особливості використання методу драматизації на інтегрованих уроках музичного мистецтва / О.К. Рахманова // Духовність особистості в системі мистецької освіти. – 2016 – С.151-157